

Jongeren die elkaar met messen te lijf gaan, soms zelfs met dodelijke afloop. Dat is een verontrustende trend in ons land die ook het onderwijs zorgen baart. Gedragsdeskundige Kees van Overveld deed promotieonderzoek naar agressie onder jongens. Hij voelt zich geroepen om het onderwijs handvatten te geven en wijst via social media op mogelijke oplossingen.

INTERVIEW: GEDRAGSDESKUNDIGE WIL JONGEREN SOCIAAL-EMOTIONEEL STERKER MAKEN

“Snel naar oplossingen voor steekincidenten”

Anja Klein

Voor zijn werk als trainer doet hij scholen in het hele land aan. De verhalen die hij hoort, raken hem. Zoals het verhaal van een docent uit het praktijkonderwijs, toch al een kwetsbare doelgroep. Een deel van zijn middelbare scholieren wil het liefst van school opgehaald worden en durft niet meer naar buiten. Met als gevolg dat ze binnen blijven, meer op social media kijken en nog banger worden. “Bied dan als docent een luisterend oor”, zegt Kees van Overveld. “Geef zo’n leerling alle gelegenheid om zijn emoties te uiten en ontken die niet. Een jongere moet zich gehoord voelen voordat hij iets van je gaat aannemen.”

Trend

Sinds het najaar berichten de media steeds vaker over steekincidenten onder minderjarigen. De NOS vroeg bij de Nationale Politie cijfers op van steekincidenten met minderjarigen. Die zijn zorgelijk, want in de afgelopen drie jaar is er landelijk sprake

van meer dan een verdubbeling van 160 naar 380 messenincidenten onder jongeren. Ook het aantal minderjarige slachtoffers steeg in die periode van 100 naar 200. Het geweld vindt plaats in het openbaar vervoer, in de wijk, en in de buurt van of soms zelfs in de school. Over

“Een problematische morele ontwikkeling speelt ook een rol”

de mogelijke oorzaken van de toename van messengeweld is al veel geschreven. Met vooral aandacht voor de opmars van ophitsende drill music-video's en de toename van jeugdbendes in grote steden.

Ophitsen

Volgens Van Overveld spelen ook groepsdruk, gevoelens van onveiligheid en problematische morele

ontwikkeling een rol. “We zien dat een deel van de jongeren zich op moreel gebied vooral optrekt aan de groep. Dat wat de groep zegt, is wat goed is. Dat past in een levensfase van kinderen van 6 tot 12 jaar. Pas daarboven neem je autonome beslissingen, die goed zijn voor jou en de maatschappij. In het onderwijs loopt ook een groep rond met een lager ontwikkelingsniveau. Die hadden we altijd al, maar die zijn zo beïnvloedbaar en hebben vaak een beeld dat de wereld tegen hen is. Dan wordt het gebruiken van een wapen makkelijker, omdat er weinig grenzen zijn.”

Informeer jezelf

Van Overveld schrijft als gedrags-expert over het messengeweld en maakt scholen daarop attent via social media. “Informeer jezelf over wat er speelt”, is wat hij leraren en schooldirecteuren als eerste aanraadt. En ga dan snel over tot oplossingen.

Van Overveld doet in een van zijn artikelen tien aanbevelingen voor het onderwijs (zie kader). Wat is

zijn top drie voor schooldirecteuren en leerkrachten? “De belangrijkste vind ik nu: geef jongeren een stem. Ik hoor ook van mentoren terug dat jongeren best wel wat te vertellen hebben, mits ze dat in veiligheid kunnen doen en zonder consequenties op straat.”

Anonimiteit

Daarna komt de relatie tussen school en politie in beeld. “Op twee zet ik de samenwerking met de wijkagent. Onderzoek uit Engeland laat zien dat veel in de anonimiteit gebeurt en dat jongens naar andere wijken gaan op zoek naar rivalen. Dan is het des te belangrijker dat er een gezagdrager rondloopt die de jongeren kent en kan zeggen dat iemand daar niet hoort te zijn. Zeker in Rotterdam hadden de wijkagenten een hele goede samenwerking met scholen, maar die agenten zijn verplaatst naar high impact-crimes. Zo vervuil je het ene probleem voor het andere probleem.” Heel recent lanceerde de gemeente Rotterdam een veiligheidsplan met

“Zorg als leerkracht dat ook je kennis over social media bij is”

vijftien maatregelen, zoals extra toezicht rond kwetsbare scholen en agressietraining voor docenten. Wat een schooldirecteur in het land volgens Van Overveld nu al kan doen, is het ijzer smeden als het heet is. “Zeker in steden waar steekincidenten hebben plaatsgevonden, zoals Drachten of Santpoort-Noord, wordt nu de noodzaak gevoeld. Maak gebruik

Dr. Kees van Overveld doet tien aanbevelingen

Gedragsdeskundige Kees van Overveld reikt het onderwijs tien aanbevelingen voor een oplossing van messencriminaliteit aan. Op keesvanoverveld.nl werkt hij de aanbevelingen uit in uitgebreide artikelen.

- Herzie het beleid sociale veiligheid
- Pas landelijke veiligheidsmonitor aan
- Geef jongeren een stem
- Gebruik incidenten als leermoment
- School het personeel

- Start of intensiveer de samenwerking met de wijkagent
- Definieer ‘normaal’ gedrag
- Zoek naar positieve rolmodellen
- Maak jongeren mediawijs
- Maak jongeren emotioneel en sociaal competent

In dit artikel van OJ Actueel gaat hij dieper in op drie van zijn aanbevelingen, die met name gelden voor schooldirecteuren en leerkrachten: Informeer jezelf over wat er speelt, geef jongeren een stem en maak jongeren emotioneel en sociaal competent.

van de goedwillendheid van de burgemeester, die verantwoordelijk is voor de openbare orde.”

Sociaal-emotioneel

In zijn top drie staat een aanbeveling voor de korte en lange termijn: maak jongeren emotioneel en sociaal competent. Dat gebeurt te weinig, zeggen ook de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF). Driekwart van de leerkrachten in het basis- en voortgezet onderwijs gaf in een recente peiling van het SGF aan dat er meer aandacht moet komen voor sociaal-emotionele vaardigheden. Dan gaat het om het geloof in eigen kunnen, herkennen en beheersen van emoties en het kunnen omgaan met tegenslag.

Dat moet vooral op de basisschool gebeuren, vindt Van Overveld. “In de huidige structuur is het lastig om in het voortgezet onderwijs hier meer in te doen. Het beperkt zich vaak tot de mentor. In het basisonderwijs met een vaste leerkracht is dat makkelijker.” Maak leerlingen dus al op de basisschool emotioneel sterker. “Leer hen omgaan

met heftige emoties, door hen ook een woordenschat te geven, zoals weten wat gefrustreerd of boos zijn is. Leer emoties te reguleren: wat is je trigger, hoe word je kalm?” Sla daarbij als docent ook het omgaan met social media niet over. “Zorg als leerkracht dat je kennis up to date is. Stel je als volwassene nieuwsgierig op en vraag jongeren om je te laten zien waar de rottigheid zich afspeelt op social media.”

Startpunt

De gedragsdeskundige benadrukt dat het onderwijs niet als enige aanzet is in de aanpak van messencriminaliteit. Het is een groeiend maatschappelijk probleem, dat ook gaat over bijvoorbeeld armoede en huisvesting. “We zijn er nog wel even zoet mee. Ik ben hoopvol gestemd door de uitnodiging die ik kreeg van de Stichting School en Veiligheid. Binnenkort ga ik daar met andere gedragsdeskundigen in gesprek. School en Veiligheid heeft lijntjes met de ministeries, waar ook een rol voor is weggelegd. Dat gesprek kan een startpunt geven voor oplossingen.”